

2022BEM02

College van Gedeputeerde Staten
statenbrief

Aan Provinciale Staten

DATUM	23-11-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	BDO	COMMISSIE	Commissie BEM
STELLER	Charlotte Dijkstra	TELEFOONNUMMER	(06) 34279519
NUMMER	UTSP-1517758143-28	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp Statenbrief: Verkenning naar de effecten uittreding OCW uit gemeenschappelijke regeling Het Utrechts Archief

Voorgestelde behandeling:
Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

Dit voorjaar bent u geïnformeerd over de ontwikkelingen bij Het Utrechts Archief (HUA) (2021BEM85), onder andere over het voornemen van het ministerie van OCW om de bestuurlijk samenwerking volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) met de elf Regionaal Historische Centra (RHC) te beëindigen. Het Utrechts Archief is één van deze elf gemeenschappelijke regelingen. Het algemeen bestuur van HUA heeft naar aanleiding hiervan opdracht gegeven om een verkenning uit te voeren naar de effecten van een mogelijke uittreding. Deze brief heeft als doel om u te informeren over de uitkomsten van de verkenning. De verkenning zelf treft u aan als bijlage.

Inleiding

Het Utrechts Archief beheert onder meer de historische archieven van de rijksinstellingen in de provincie, van de gemeente Utrecht en van de provincie Utrecht. Dit is geregeld via de gemeenschappelijke regeling HUA waar de provincie Utrecht aan deelneemt. De provincie wordt in de gemeenschappelijke regeling HUA vertegenwoordigd door gedeputeerden Van Muilekom (lid van het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur) en Strijk (lid van het Algemeen Bestuur).

Het Rijk neemt op dit moment nog deel aan aan elf Regionale Historische Centra (RHC's) – waaronder het HUA - die in de provinciale hoofdsteden de archieven beheren van het Rijk, gemeenten en andere decentrale overheden. De RHC's zijn ook aangesloten op de digitale infrastructuur (e-depot) van het Nationaal Archief (NA) voor het bewaren van digitale archieven.

In juni 2018 heeft het Rijk aangekondigd dat het op termijn (2024) uit deze RHC's treedt. De belangrijkste reden hiervoor is dat de verdere ontwikkeling van lokale dienstverlening – met name op het punt van de e-depotfunctionaliteit - vanuit het Nationaal Archief (naar de RHC's) knelt met de reikwijdte van de ministeriële verantwoordelijkheid.

Praktisch betekent deze aankondiging dat het Rijk in de toekomst nog wel haar papieren historische archieven laat beheren door de RHC's en hier financieel aan bijdraagt, maar dan niet meer in een GR-constructie. Daarnaast betekent dit ook dat decentrale overheden geen gebruik meer mogen maken van het e-depot van het Nationaal Archief.

In de ambtelijke nota 'Transitie Regionale Historische Centra 2021-2024' aan de besturen en directeurs van de RHC schetst het ministerie (op hoofdlijnen) hoe zij het proces van uittreding en transitie voor zich ziet. (2021BEM85). Naar aanleiding hiervan hebben de RHC's gezamenlijk, maar ook het HUA als individuele GR, een

reactie gestuurd (2021BEM85). Het Algemeen Bestuur HUA heeft vervolgens opdracht gegeven de gevolgen van deze voorgenomen uittreding van OCW uit de GR HUA in beeld te brengen. Deze zijn verwoord in de bijgevoegde verkenning naar de effecten uittreding OCW uit gemeenschappelijke regeling Het Utrechts Archief en nieuwe definitie samenwerking OCW-HUA.

Toelichting

In de verkenning worden de belangrijkste veranderingen, zoals door OCW aangekondigd, in kaart gebracht:

- OCW treedt per 1 januari 2024 uit de gemeenschappelijke regelingen van de RHC's.
- De nieuwe Archiefwet (voorzien per 1-1-2023) gaat uit van de nieuwe situatie, waarin het Rijk geen deelnemer meer is in de gemeenschappelijke regelingen.
- De rijksarchiefbewaarplaatsen in de provincie en de figuur van de rijksarchivaris in de provincie worden in de nieuwe Archiefwet niet meer genoemd.
- De nieuwe Archiefwet bevat een delegatiebepaling, die de Minister OCW in staat stelt om aan de RHC's (of aan één van de deelnemers) een deel van zijn taken en bevoegdheden over te dragen, en hen via een specifieke uitkering (SPUK) van middelen te voorzien om de bij hen berustende papieren archieven en collecties van het rijk te kunnen beheren.
- De RHC's kunnen vanaf 2024 geen gebruik meer maken van het e-Depot van het Nationaal Archief. De RHC's moeten een eigen e-Depot inrichten.

De bovengenoemde veranderingen vormen het vertrekpunt voor de centrale onderzoeksvraag van de verkenning, namelijk: wat betekenen deze veranderingen voor de continuïteit en kwaliteit van de taakuitvoering van HUA, de financiële positie en de opgebouwde positie en rol in de regio? En welke consequenties heeft dit voor de overblijvende partners in de gemeenschappelijke (de gemeente Utrecht en de provincie Utrecht)?

Uit de verkenning blijkt dat, om deze vragen te kunnen beantwoorden, de crux ligt in de concrete juridische en financiële vormgeving en uitwerking van de nieuwe (samenwerkings)constructie met OCW. Hierover ontbreekt op dit moment echter nog informatie van OCW. Zolang hier nog geen duidelijkheid over is, kan ook niet beoordeeld worden of de constructie juridisch en financieel (ook op langere termijn) gezien voldoende robuust is.

Daarom komen de volgende aandachtspunten voor het vervolg van het uittredingsproces in de verkenning aan bod:

Aanbestedingsrechtelijke aspecten: er zijn zorgen over de aanbestedingsrechtelijke aspecten voor de achterblijvende partners als gevolg van de uittreding. Het is de vraag of in de nieuwe situatie (een GR met alleen de gemeente en provincie Utrecht) de archiefbeheertaken van de gemeente en provincie nog zonder aanbesteding bij HUA belegd kunnen worden. Dit was indertijd een belangrijke reden voor de provincie Utrecht om toe te treden tot de GR HUA.

De omvang van de rijksbijdrage: OCW heeft aangegeven dat de specifieke uitkering die OCW zal verstrekken voor het beheer van de rijkscollectie en archieven aan de RHC's, gelijk is aan de huidige bekostiging van de papieren rijksarchieven. De rijksbijdrage maakt op dit moment een relatief groot deel uit van de begroting HUA (Euro 2,4 Mln., ca. 40% van het totale budget). Wat als het Rijk na verloop van tijd eenzijdig besluit tot het korten van de specifieke uitkering? Dit heeft dan veel invloed zijn op de begroting en continuïteit van de activiteiten van HUA.

De aard van de rijksbijdrage: De specifieke uitkering (SPUK) betreft budget dat verplicht aan een door het Rijk gesteld doel besteed moet worden (geoormerkt geld). De uitkering is (naar de aard) niet vrij besteedbaar, terwijl de huidige bijdrage die HUA nu ontvangt van OCW wel vrij besteedbaar is (lumpsum). Onduidelijk is welke voorwaarden OCW stelt aan de SPUK en wat dit betekent voor de financiering en uitvoering van de verschillende activiteiten op de programmabegroting.

Verandering bestuurlijke basis: door het vertrek van OCW versmalt de bestuurlijke basis van de GR naar de smalst denkbare basis, namelijk twee partners.

Reserve/weerstandscapaciteit: onduidelijk is of de uittreding van OCW ook gevolgen heeft voor de reserve/weerstandscapaciteit van HUA. Besluit OCW bij uittreding 'hun deel' van de algemene reserve terug te vorderen, dan wordt de weerstandscapaciteit te laag om de risico's af te dekken. En moeten financiële onvoorzien risico's en calamiteiten verdeeld worden over de achterblijvende partners, indien deze niet (geheel) gefinancierd kunnen worden uit de algemene reserve.

Transitiekosten: door eventuele uittreding van het Rijk en de noodzakelijke aanbesteding van het e-depot moeten er transitiekosten gemaakt worden. Dit leidt in ieder geval tot incidentele kosten (hierover wordt onderhandeld met OCW). De zorg bestaat dat dit wellicht ook tot een structurele verhoging van de partnerbijdrage kan leiden.

Financiële consequenties

De bijdrage aan HUA is opgenomen in programmabegroting van de provincie Utrecht bij het beleidsdoel 9.8 (Archiefbewaarplaats en toezicht op informatiebeheer is op orde).

Vervolprocedure / voortgang

Op dit moment lopen er gesprekken over het voornemen tot uittreding van OCW via een delegatieoverleg bestaande uit RHC-directeuren en bestuurders. OCW heeft overigens nog geen concrete aanzegging gedaan over uittreding uit de gemeenschappelijke regeling bij het bestuur van HUA. Dit heeft OCW ook nog niet gedaan bij de andere 10 RHC's.

Uitgaande van uittreding van OCW uit de gemeenschappelijke regeling HUA per 1 januari 2024 zou het besluit van het bestuur HUA over de toekomst van GR HUA uiterlijk in het 4^e kwartaal 2022 genomen moeten worden. Voor het besluit tot wijzigen van de regeling hebben wij uw toestemming nodig. Dit besluit zou dan in het najaar van 2023 voorgelegd moeten worden aan de Provinciale Staten.

Op basis van deze planning is het gewenst dat er zo snel en zoveel mogelijk duidelijkheid komt over de inrichting van de delegatie en de specifieke uitkering en wat dit betekent voor de juridische en financiële positie van de overblijvende partners. De bestuursleden hebben daarom aangegeven dat het belangrijk is om in de volgende fasen van het proces proactief op te treden, zeker nu OCW vast lijkt te houden aan uittreden uit de GR-en per 1 januari 2024.

Bijlagen

Verkenning naar de effecten uittreding OCW uit gemeenschappelijke regeling Het Utrechts Archief (UTSP-1517758143-30)

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen